บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาในบริเวณอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี จากการสัมภาษณ์กำนันและ สอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุปตรงกันว่า ประชากรทั้ง 3 กลุ่มคือ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม ได้แพร่กระจายอยู่ใน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลบานา ตำบลอาเนาะรู ตำบลสะบารัง ตำบลรูสะมิแล ตำบลจะบังติกอ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะพื้นที่ 5 ตำบลดังกล่าว โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเริ่มจากรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดกรอบแนวคิดและทำโครงร่างการวิจัย จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์การสังเกตและถ่ายภาพประกอบ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอผลงาน ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปผลและอภิปรายได้ดังนี้

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ อำเภอเมืองปัตตานี ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่บางส่วนติดกับอ่าวไทย มีแม่น้ำ 1 สาย คือ แม่น้ำปัตตานี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปัตตานีในอดีตเป็นเมืองท่าที่สำคัญมีชื่อเสียงทางด้านการค้าขาย เป็นที่พักจอดเรือเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า จึงมีกลุ่มชนชาติต่างๆ เดินทางมาติดต่อค้าขาย บางกลุ่มได้ตั้งถิ่นฐานแต่งงานกับคนในพื้นที่ซึ่งกลุ่มชนเหล่านี้ใช้ชีวิตตามแบบแผนวัฒนธรรมของตนเองมาช้านานจนปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้มีประชากรที่เป็นชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความผูกพัน ประกอบกับปัจจัยความอุดมบูรณ์ของพื้นที่และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทำให้ทั้ง 3 กลุ่มชนต้องใช้ชีวิตร่วมกันบนพื้นที่เดียวกัน มีการสร้างบ้านเรือนใกล้ชิดกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ระหว่างชุมชน มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสนิทสนมกันฉันท์มิตร เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้าหากัน ยอมรับและเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน จนเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน อันนำไปสู่การผสมผสานทางวัฒนธรรม

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. ปัจจัยทางด้านการประกอบอาชีพ จากอาณาเขตพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองปัตตานีติดกับชายฝั่งทะเล ทำให้มีท่าเทียบเรือที่สามารถจอดพักเรือเป็นจำนวนมาก มีแพปลาขนาดใหญ่และมีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลเป็นจำนวนมาก จากศักยภาพดังกล่าว จึงเป็นแหล่งประกอบอาชีพต่างๆ ของกลุ่มชนทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม เช่น อาชีพแรงงานประจำแพปลาเพื่อขนถ่ายสินค้า คัดเลือกสินค้าทางการประมง รับซื้อขายสินค้า รับจ้างซ่อมเรือ รับจ้างซ้อมอวน เป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม การประกอบอาชีพประมงเรือเล็ก จากการที่ประกอบอาชีพเหมือนกัน ทำให้กลุ่มชนทั้ง 3 กลุ่มนี้ มีวิถีชีวิตที่คล้ายกัน บางครั้งร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน แก้ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปรึกษาหารือกัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้หยิบยืมเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ บางครั้งมีการนำภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพของแต่ละฝ่ายมาแลกเปลี่ยนกัน เป็นสาเหตุทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมตามมา

3. ปัจจัยทางด้านลักษณะนิสัย จากลักษณะนิสัยของทั้ง 3 กลุ่ม ที่มีส่วนคล้ายกันคือ เป็นคนมองโลกในแง่ดี รู้จักให้อภัย มีความอดทน อดกลั้น ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ปัจจุบันนี้สถานการณ์ความไม่สงบทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ยิ่งนับวันยิ่งรุนแรง แต่กลุ่มชาวไทยพุทธ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน และกลุ่มชาวไทยมุสลิม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะแม้จะมีการระเบิดที่ร้านขายข้าวของชาวไทยเชื้อสายจีน ฆ่าตัดคอพ่อค้ารับซื้อของเก่าชาวไทยพุทธ และดักยิงเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นชาวมุสลิม แต่ทั้ง 3 กลุ่มชน ก็ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจกัน บางครั้งอาจจะเกิดความหวาดระแวงขึ้นเล็กน้อย แต่ด้วยลักษณะนิสัยที่มีความอดทน รู้จักให้อภัย มองโลกในแง่ดี ทำให้ทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นอกเห็นใจกันไว้วางใจยอมรับและเคารพวัฒนธรรมของกันและกัน สนใจที่จะศึกษาและแลกเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของอีกฝ่ายเพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคม อันนำไปสู่การผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างแน่นเฟ้น

4. ปัจจัยด้านการร่วมชาติพันธุ์ การอยู่ร่วมกันบนแผ่นดินเดียวกันเป็นเวลานาน ทำให้มีการสมรสกันระหว่างต่างชาติพันธ์ ทำให้เกิดการหล่อหลอมวิถีชีวิตให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ย่อมก่อให้เกิดการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมที่เข้ามาหลังจากแต่งงานนี้เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานหลังจากร่วมชาติพันธุ์นั่นเอง และเมื่ออยู่กินกันจนมีบุตรหลานทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านผิวพรรณ รูปร่าง หน้าตา ภาษา รวมถึงการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมอื่นๆ ตามมา

Prince of Songkla University Pattani Campus

5. ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ บางครั้งอาจจะติดตั้งเครื่องรับสัญญาณโทรทัศน์ต่างประเทศ หรือที่เรียกว่าสัญญาณจากยูบีซี และเทคโนโลยีอินเตอร์เน็ต ทำให้สามารถรับรู้ข่าวสารมากขึ้น ติดต่อกับสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น มีการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่น นอกจากนั้นเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ เครื่องอำนวยความสะดวกที่อยู่ในรูปของยานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ก็มีส่วนทำให้ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องของการดูแล บำรุงรักษา และซ่อมแซมเครื่องยนต์ เป็นเหตุให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน จนเกิดความคุ้นเคยกัน อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันต่อไป

6. ปัจจัยทางด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน ประชาชนในอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานีใช้สถานที่สาธารณประโยชน์เพื่อประกอบกิจกรรมหลากหลายรูปแบบร่วมกันทั้ง 3 กลุ่มชน ซึ่งสถานที่เหล่านี้เป็นแหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของกันและกันซึ่งนำไปสู่การผสมผสานกันในที่สุด

7. ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง การเมืองการปกครองนับเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทย เชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีความสนใจในเรื่องการเมืองการปกครอง โดยจะเห็นได้จากประชาชนมีความกระตือรือร้นในการใช้สิทธิของตัวเองไปลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สภาเทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล บางครั้งชาวไทยมุสลิมเป็นตัวแทนสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นผู้ลงคะแนน หรือในการเลือกตั้งสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการจัดตั้งเป็นทีมขึ้นมา บางพื้นที่สมาชิกในทีมประกอบด้วยชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม ที่มีอุดมการณ์ร่วมกันที่จะรักษาผลประโยชน์ของชุมชน มีการลงพื้นที่หาเสียงร่วมกัน และเมื่อได้รับเลือกเข้ามา ในทีมที่ประกอบด้วยทั้ง 3 กลุ่มชนที่มีความรู้ความสามารถก็จะมีการจัดตั้งตำแหน่งแบ่งหน้าที่ตามความถนัด ความเหมาะสมของสมาชิกในทีมเพื่อให้ความช่วยเหลือ ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ ล้วนแต่ทำให้ทั้ง 3 กลุ่ม เกิดการเข้าใจในแนวคิด เข้าใจในวัฒนธรรม และยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้

8. ปัจจัยด้านการศึกษา จากนโยบายของรัฐที่สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนทั้งสามกลุ่มมีโอกาสได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา สถานศึกษาเหล่านี้มีส่วนช่วยทำให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสใกล้ชิดกันพบปะสังสรรค์ติดต่อสื่อสาร เล่นสนุกสนาน ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน โดยการมีส่วนร่วมของเด็กทั้ง 3 กลุ่มก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันเกิดความรักพวกพ้องสมัครสมานสามัคคีต่อ

กันมีความผูกพันกันยิ่งมีพื้นฐานมาจากความผูกพันที่ได้เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา ยิ่งทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้ง่าย โดยสิ่งใดที่ไม่ขัดกับหลักคำสอนทางศาสนาของตนเองก็จะยอมปรับปรุงมาใช้เป็นแนวทางดำเนินชีวิตของตนเองได้ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั่นเอง

ส่วนลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีดังนี้

1. การผสมผสานทางด้านการบริโภคอาหาร จากความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวัตถุดิบ เป็นโอกาสทำให้ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิม สามารถประกอบอาหารได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นวิธีการแกง ต้ม นึ่ง ผัด ทอด ปิ้ง ย่ำ ย่าง อบ ตามกรรมวิธีปรุงอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษของตัวเอง หรือมาจากการค้นคิดสร้างสรรค์รายการอาหารใหม่ๆ ด้วยการรับและเลียนแบบวิธีการปรุงมาจากกลุ่มชนอื่น จนเกิดการผสมผสานทางด้านวิธีการปรุงอาหาร เป็นผลทำให้ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีและชาวไทยมุสลิมมีการผสมผสานทางด้านการบริโภคอาหาร

2. การผสมผสานทางด้านภาษา ภาษาไทยเป็นภาษาทางราชการที่ชาวอำเภอเมืองปัตตานีจังหวัดปัตตานีทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม ใช้ในการติดต่อสื่อสารในสถานที่ราชการหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในขณะเดียวกันชาวอำเภอเมืองปัตตานีใช้ภาษาถิ่นของตนเองในการพูดคุยกับคนในชาติตระกูลเดียวกัน และใช้ภาษาถิ่นของคนไทยกลุ่มอื่นด้วย เช่น การเรียกชื่อเฉพาะ เรียกชื่อตามชื่อดั้งเดิมที่ไม่มีในภาษาของตนเอง ซึ่งการใช้ภาษาของกลุ่มคนไทยกลุ่มอื่นจนกลายเป็นภาษาของตนเองแสดงให้เห็นลักษณะของการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวอำเภอเมืองปัตตานีนั่นเอง

3. การผสมผสานทางด้านสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย แต่เดิมบ้านเรือนในอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีลักษณะหลากหลายรูปแบบ เช่น สถาปัตยกรรมแบบมุสลิม สถาปัตยกรรมแบบไทยภาคใต้ สถาปัตยกรรมแบบจีน ต่อมาได้มีการลอกเลียนรูปแบบที่อยู่อาศัยของกันและกัน หรือมีการต่อเติมของเก่าตามความต้องใช้สอยของเจ้าของบ้านจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิม บางอาคารได้มีการรื้อถอนเพื่อสร้างหลังใหม่ตามรูปแบบสมัยนิยมจนทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านที่อยู่อาศัย

4. การผสมผสานทางด้านนันทนาการ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรง โดยส่วนใหญ่ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิมมักจะมีกิจกรรมนันทนาการที่คล้ายกัน และทำร่วมกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านศาสนา บางครั้งการออกกำลังด้วยกัน การเล่นกีฬาทีมเดียวกัน เต้นแอโรบิค ชมการแสดงบันเทิงทำให้เกิด

Prince of Songkla University Pattani Campus

การแลกเปลี่ยนวิธีการดูแลสุขภาพ หาวิธีการพักผ่อนเหมาะกับตัวเอง จนกลายเป็นการผสมผสานทางด้านนันทนาการ อันนำมาซึ่งการผสมผสานทางวัฒนธรรมต่อไป

5. การผสมผสานทางด้านการรักษาโรค ชาวอำเภอเมืองปัตตานีนิยมรักษาโรค 3 วิธี คือ การรักษาโรคแบบวิธีชาวไทยมุสลิม การรักษาโรคแบบวิธีชาวไทยเชื้อสายจีน และการรักษาโรคแบบวิธีชาวไทยพุทธ หรือบางคนอาจจะรักษาโรคด้วยทั้งสามวิธี จนเกิดการผสมผสานทางด้านการรักษาโรคระหว่าง 3 กลุ่มชน คือ กลุ่มชาวไทยพุทธ กลุ่มชาวไทยเชื้อสาจีน และกลุ่มชาวไทยมุสลิม ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมแวดล้อมเดียวกัน ประสบปัญหาสุขภาพคล้ายกันและมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อให้มีร่างกายแข็งแรงรักษาชีวิตของตนเองไว้

6. การผสมผสานทางด้านการแต่งกาย ชาวไทยมุสลิมมีประเพณีการแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตามหลักศาสนาอิสลาม โดยมีข้อจำกัดเปิดเผยอวัยวะบางส่วน เช่น บริเวณที่ควรปกปิดสำหรับผู้ชายได้แก่ อวัยวะตรงกลางลำตัว ตั้งแต่บั้นเอวลงไปถึงกลางน่อง ผู้หญิงจะต้องปกปิดทั่วร่างกายเว้นแต่ใบหน้ากับมือเท่านั้น ดังนั้นการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมจึงมีความแตกต่างกับชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน แต่ในบางโอกาสการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมก็มีส่วนคล้ายกับชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น การประกอบอาชีพในในโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานประจำแพปลา ค้าขาย อาชีพพยาบาล พนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ซึ่งอาจเนื่องจากการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกาทางสังคมทำให้มีการดัดแปลง ปรับ เพื่อความเหมาะสมกับโอกาสต่าง ๆ แต่ยังคงลักษณะเด่นบางอย่างไว้นั่นคือ ต้องมิดชิดตามหลักศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกันและกันของชาวไทยทั้ง 3 กลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นแผ่นดินเดียวกัน เพราะจะทำให้คนทั้ง 3 กลุ่ม มีความเข้าใจ ยอมรับและเคารพวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคมเมืองปัตตานีและในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและหากิจกรรมให้ชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมได้มีโอกาสใช้ชีวิตร่วมกันเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน หรือเปิดโอกาสให้ทั้งสามกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้คนทั้ง 3 กลุ่ม เกิดความรักความผูกพัน และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่องผลของการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิม เพื่อจะได้เกิดความต่อเนื่องและต่อยอดโครงการวิจัยชุดนี้

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาสถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีส่วนคล้ายกันต่อไป

Prince of Songkla University
Pattani Campus